

Jacob Marstrands tale ved Dansk Kvindesamfunds fællesmøde

Taler

Jacob Marstrand
Medlem af Københavns
Borgerrepræsentation

Dato

27. juli 1996

Sted

Svendborg

Omstændigheder

Opr. trykt i *Kvinden og Samfundet* (8) årgang 12, 1896, s. 173-185

Fremtidskvinden med Hensyn Paa Erhvervet

I Foraaret vandrede jeg en Aften ned gennem en af Riesengebirges Dale. Langs Elven laa Fabrik ved Fabrik i en uafbrudt Kæde med store, smukke Fabrikbygninger og elegante Villaer. Arbejderboliger var der ingen af, og til Arbejdere saa man meget lidt. Underlig fornemt laa disse mægtige Bygninger; de havde erobret Dalen, og ved deres Maskiner ligesom gjort Menneskene overflødige. Saaledes tænkte jeg; men saa skingrede en Fabrikspibe; Klokken var syv, og paa én Gang blev der Liv og Røre; fra alle Fabriker mylrede Arbejderne frem, Mænd, Kvinder og Børn, de opfyldte Landevejen og forsvandt op over de omgivende Bakker. Fra en Højde saa jeg, hvorledes de spredtes ud over det bølgeformede Højland, idet Stierne delte sig, til de endte ved Hytterne; langt udover kunde man se de mørke Skikkelser mod Bakkens Grønsvær bevæge sig som Myrer ad de en Gang traadte Stier mod deres Hjem.

Det forekommer mig, at man ikke kan tale om Kvindernes Erhverv uden først at have klaret sig Spørgsmaalet om Kvindernes Forhold til den moderne Økonomi, saaledes som den har udviklet sig i de sidste Hundredaar paa Grundlag af Maskinteknikkens Revolteren af alle økonomiske og sociale Forhold. Man kan se paa Teorier og Idealer, som man vil, den Kendsgerning, at Dampmaskinen med dens Afkom: Jernbaner, Dampskibe og Storindustri, har forandret Betingelserne for Erhvervet og sprængt de Former, hvorunder vore Forfædre ernærede sig, og dermed fremtvunget nye Krav, det kan vel alle blive enige om.

Kvinders og Børns Arbejde har vel ogsaa tidligere været udnyttet i Erhvervslivet;

men først Maskinerne har gjort det særligt værdifuldt og efterstræbt, som billigt.

Som Tillæg til Familiens Indkomster lokkede dette Arbejde fra først af; men snart viste det sig ved det store Tilbud at være et Middel til at trykke Mændenes Løn, saa det, der skulde tjene til en Forbedring af Familiens Kaar, i Virkeligheden har forvandlet sig til at være en Ulykke, først fordi det trykker Mandens Løn, dernæst fordi det berøver Børnene deres Moders Pleje og ved Fabrikslivet opløser Hjemmene.

Hvad dette betyder, hvor megen social Elendighed der udspringer heraf, det ses bedst af en saadan Kendsgerning, som den, at Børnedødeligheden blandt Arbejderne i den engelske Bomuldsindustri tog af under den frygtelige Krise i denne Industri, som var foranlediget af den amerikanske Krig i Tredserne, altsaa, uagtet stor Arbejdsløshed med Sult og Elendighed, aftog Dødsfald blandt Børnene, *fordi Mødrene kunde blive i Hjemmene*, da Fabrikkerne stod stille.

I Dalene og Byerne omkring Riesengebirge lever Tysklands fattigste Befolkning. Det er fra disse Egne, at Hauptmann har hentet Modellerne til sit frygtelig alvorlige Drama „Die Weber”, som det er forbudt at opføre der, hvor Strejkerne er det stadige Udtryk for den ulmende Utilfredshed. Og ingen kan undre sig, man læse Dr. Rechenbergs Bog „Die Ernährung der Handweber in der Hauptmannschaft Zittau”, udgivet med Understøttelse af det kongelige saksiske Videnskabernes Selskab. Denne Redegørelse bygger paa Tal, som ere tilvejebragte af Regeringens Embedsmænd, og den er god at faa Forstand af.

Haandværerne arbejder i Hjemmet ved Hjælp af Kone og Børn; under Tryk af Industriens Konkurrence er deres Levefod efterhaanden nedsat til et Minimum, som har vakt Forbavselse og Undren.

Den samlede Indtægt angives for en Familie med Børn i Gennemsnit til 379 Rm. (Kr. 337,31); Mændenes Gennemsnitsvægt er 118 Pd., Kvindernes 104 Pd. Deres Arbejde er stillesiddende i daarligt ventilerede Rum, hvad der betinger et ringe Stofskifte. Deres Kost er:

Frokost: Mælkekaffe eller Melsuppe og Smørrebrød;

Middag: Kartoffler med Salt og Smør, Mælkekaffe, Brød;

Eftermiddag: Mælkekaffe. Brød med Smør;

Aften: Mælk, Smørrebrød eller Kartoffler med Salt og Smør, Brød.

Som man vil se, findes hverken Kød eller Øl paa denne Spiseseddel. Disse Mennesker lever og føler sig tilfredse med Kosten. Konen, som hjælper med Arbejdet, kan efter Behag afbryde det for at passe sit Barn eller lave sin Mad. Men Forfatteren kommer dog til det Resultat, at de spiser for lidt, de holder lige Livet oppe, men kan ikke samle saa megen Energi, som der skal til for at være utilfreds i aktiv Forstand. Ikke desto mindre lever de et mere menneskeværdigt Liv end deres Konkurrenter, Fabrikarbejderne, der med betydeligt større Indtægter kommer daarligere ud af det, fordi, som Forfatteren udhæver: „*Konen lige saa vel som Manden hele Dagen arbejder med i Fabrikken.*”

Altsaa, Kvindernes Deltagelse i Erhvervslivet har ikke skaffet bedre Tilstande for Arbejderklassen, og de Ulykker, som er fremkaldt deraf, har i mange Lande givet Anledning for Lovgivningsmagten til ved Forbud mod Kvinders Arbejde, paa visse Tider og ved visse Arbejder, at søge Industriens Udbyttens af den kvindelige Arbejdskraft indskrænket af Hensyn til Slægtens Sundhed og Individernes Lykke.

Kvinderne maa derfor i egen velforstaaet Interesse ikke modarbejde Mændene i deres Bestræbelser for at hæve Arbejdslønnen og indskrænke Arbejdstiden, de bør ikke konkurrere med Mændene, men støtte dem. Naar Mændenes Levofod hæves, saa hæves ogsaa Kvindernes. Faar Arbejderen først Raad til at holde sit Hjem paa Fode ved eget Arbejde, da vil han ikke have sin Hustru paa Fabrikken hele Dagen, og Kvindernes indbyrdes Konkurrence vil indskrænkes til dem, som hverken har Mand eller Børn.

Derfor maa i det heles Interesse Parolen være: *Samme Arbejde, samme Løn.*

For den store Mængde af Kvinder i Folket vil Erhvervet være Fabrikken, i deres Opdragelse gælder det at indpode dem saa meget Kendskab som muligt til Husvæsen og alt, hvad dertil hører. Kan Hjemmene paa Grund af Tidernes Ugunst ikke gøre det, saa maa det offentlige gøre det ved Skoleundervisning. Thi i de brede Lag vil Menneskene, i Fremtid som i Fortid, stifte Hjem. Trangen til som Ræven at have sin Hule, som Fuglen sin Rede, vil ikke aftage, men vokse med bedre økonomiske Forhold i Arbejderklassen. Den Energi, som skal sættes ind paa at blive Fabrikarbejderske, er heller ikke saa overvældende, at det kan og

bør udelukke en Opdragelse fra det offentlige Side, der tager Sigte paa den Lod, som for Flertallet af Kvinder i disse Kredse er sikker, den at blive Moder.

Langt vanskeligere er Spørgsmaalet for de Samfundslag, i hvilke den saa kaldte Kvindesag er rejst, og hvem den særlig interesserer. Thi her er det en ved Opdragelse og Livsvaner forfinet Race, som netop derfor skræmmer den unge Mand bort fra Ægteskab, der trænger sig frem for at konkurrere med Manden om de bedste, de højest værdsatte Stillinger i Samfundet.

I disse Kredse er Spørgsmaalet, hvorledes skal vi opdrage vore Døtre, blevet brændende, og det er ikke alene af Interesse for de enkelte, men for den hele Udvikling, hvorledes det besvares, da det i alt Fald endnu er i disse Kredse, at Ledelsen ligger, de aandelige Værdier frembringes, og at Samfundsmoralen formes.

Med Drengene er Sagen klar. Alt maa sættes ind paa at dygtiggøre dem til paa den ene eller den anden Maade at ernære sig selv og en Familie. Der er ingen Vaklen. Opdragelsen tager Sigte herpaa fra den Dag, de kan gaa, og den støttes af Drifter og Sædvaner, gennem Leg, Skole og Kirke. Men med Piger gaar det ikke saa glat.

Endnu mere fordærveligt, end det er, at man ved Drengens 12 Aars Alder maa bestemme, om han skal være Student eller Realist, vilde det dog være, hvis man ved samme Alder skulde bestemme, om en Pige skulde opdrages til at stifte Hjem eller til at søge Erhverv.

Den egentlige Kvindebevægelse er væsentlig en individualistisk Bestræbelse. Det er den sidste Udløber af den Strømning, som den franske Revolution satte i Gang. Men i sin Fremkomst mødtes den allerede af Reaktionsbølgen mod Individualismen, og jeg tror til Held for alle Parter.

Enkelte Kvinder krævede Ret og Frihed til at udvikle deres Personlighed uden alle de Skranker, som Sæd og Skik, Kultur og Religion havde sat for deres Liv og Virksomhedsomraade. I Opløbet blev Parolen: Vi er Mandens Lige og kræver Lighed i Rettigheder og Ansvar. Selv om de ledende derved forstod noget rigtigt, saa blev det snart saaledes, at Manden blev Forbilledet, hvorefter man søgte at danne et Kvindeideal, og ringere Aander søgte at manifestere deres Iver for Sagen ved at efterligne denne begunstige Skabning paa den taabeligste

Maade. Over dette Stade er man dog heldigvis nu. Det maa vel anses som anerkendt, at hvad saa end Kvinder i Fremtiden kan blive: *Mænd bliver de ikke.*

For at se, hvad der kan naaes, hvad der bør tilstræbes, maa vi først se, hvad der er uforanderligt givet, og hvad der ud af disse Forudsætninger med fornuftigt Henblik paa Samfundets og Individets Sundhed kan og bør være Opdragelsens Maal.

Vi maa se, hvad der staar fast, og hvad der kan ændres, hvad der kan vindes, og hvad der kan tabes ved Ændringer i den hidtidige Kvindeopdragelse, i det hidtidige Kvindeideal. Thi uden Ideal ingen Opdragelse. Der maa være noget, man drager op imod. Men med al Opdragelsens Kunst formaar man ikke at ændre visse Grundtræk i det naturlige Menneskevæsen, saaledes som det er og vil vedblive at være, saa længe Menneskene hver Gang, der skal sættes et nyt Menneske ind i Verden, maa vende tilbage til Naturen. I det Forhold er der ingen Forskel paa Ildlænderen og de højeste Kulturfolk, derved bindes Menneskene til Jorden, hvorefter de er tagne, og hvortil de skal vende tilbage.

Der er en Treenighed, som bestaar, trods al Rationalisme, saa længe der er Mennesker, det er Treenigheden: Fader, Moder og Barn. Fra den vokser Samfundsfølelsen og Samfundet frem. Socialt staar Faderen mindst bundet, hans Forhold er saa mystisk, at der skal være Folkeslag, for hvem det slet ikke er gaaet op, at her er et Aarsagsforhold. Samfundsfølelsen hos Moder og Barn er givet, fordi de i en Tid er saa inderlig knyttet sammen, at den enes Ve og Vel tillige er den andens. Af dette Forhold vokser Moderkærligheden frem, som Planten af sit Frø.

Faderens Følelse af sit Ansvar over for Moder og Barn er et Resultat af Kultur, et socialt Gode af højt Værd, som allersidst Kvinderne bør svække.

Denne Menneskenes evige Tilbagevendende til Naturen er det ene, som er uforanderligt, det andet er, at ethvert normalt Barn fødes enten til Mand eller til Kvinde, og denne Kønsforskel bestemmer det legemligt som aandeligt i Skikkelse og Tilbøjeligheder indtil de fineste Fibre i dets Konstitution. Ingen Kultur eller Bestræbelse formaar at udslette disse Forskelligheder, ingen Vilje formaar at gøre Mand til Kvinde eller Kvinde til Mand.

De givne Naturbetingelser kan ikke ændres. Kvinderne kan beklage det, saa meget de vil, de staar fast, dem maa der regnes med. Paa Grundlag af disse vil Driften hos sunde ufordærvede Kvinder gøre sig gældende som Driften til at blive Moder.

I de ældste Documents humaines, vi besidde, har vi et klassisk Udtryk herfor i Rachels Udbrud: „*Giv mig Børn, eller jeg dør.*”

Til Regulering, Forædling, Indordning under de Krav, som Samfundet til enhver Tid har stillet, har Menneskene paa alle Kulturtrin gennem Sæd og Skik, gennem Digt og gennem Religion og Lovgivning givet Regler og Vedtægter, udformet Synsmaader, Morallove, Resultater af Erfaringer eller Forsøg paa Tillempninger mod et Ideal. Disse kan ændres og er stadigt bleven det; men man bør ikke under sine Fantasier om fremtiden ganske kaste Vrag paa alt, hvad Menneskeslægten har erfaret i de henfarne Dage, paa den Levevisdom, som er nedlagt i Sagn, Digte og Love.

Vor og hele den civiliserede Verdens Opfattelse af Forholdet mellem Mand og Kvinde er bestemt ved Udvikling igennem og af de jødisk-kristelige Forestillinger. Man er i vore Dage kun altfor tilbøjelig til at se det gamle Testamentes Livsfilosofi som en ganske forældet og for et moderne Menneske alt for primitiv. Man glemmer, at Jødefolkets Udvikling er foregaaet under en stadig Indflydelse af Kulturfolk, som levede, blomstrede og gik til Grunde, fordi de fejlede i deres Løsning af de sociale Spørgsmaal og da navnlig i Løsningen af Spørgsmaalet om Forholdet mellem Mand og Kvinde. Alle de gjorde Forsøg og Erfaringer er kommet Jødefolket tilgode, og idet Jøderne løste Problemet, blev det dem muligt at opretholde deres Race, trods det, at de gik til Grunde som politisk Stat. Vil man have et bedre Bevis for Rigtigheden af en Løsning? Jeg kender ingen bedre end den, Jødefolket giver for, at det har løst Problemet om Forholdet mellem Mand og Kvinde, end det, at det eksisterer den Dag i Dag, trods alt, hvad det har maattet lide. Rachels Raab: „Giv mig Børn, eller jeg dør”, er blevet det hele Folks, og se, de fik Børn og levede i Haabet om, at i deres Sæd skulde alle Jordens Slægter velsignes.

„De sagtmødige skulle arve Jorden.” Dette opfatter jeg bogstaveligt. Det bliver Kvinder i Jomfru Maries ikke i George Sands Lignelse, hvis Slægt vil befolke Jorden og gøre sig den underdanig. Maries Svar paa Budskabet om, at hun skal

blive Moder: „Se, jeg er Herrens Tjenerinde, mig ske efter hans Vilje”, det er Udtryk for den Kvindelighed, hvoraf Fremtiden vokser, medens den katolske Dyrkelse af det sterilt jomfrulige vel kan frembringe det skønne, men ikke det levedygtige. Som hos Bierne, saaledes kan der ogsaa hos Menneskene fremkomme Individuer, Arbejdsbier af Kvindekøn, der savner eller døde Moderinstinktet. Det være nu paa Grund af en misforstaaet Vurdering af Forholdet mellem Natur og Aand, eller af en forstandsklog Egoisme.

Forretninger, kunstneriske eller literære Opgaver eller vel endog Nydelsessyge lægger Beslag paa Tiden, og Moderpligterne undgaas paa den ene eller den anden Maade (Frankrig, Nordamerika). Men Straffen vil ramme det Folk, hvis Kvinder ikke mere forstaar Rachels Smærte.

Hvad rummer det ypperste Kunstværk af Muligheder i Sammenligning med et Menneskebarn?

Store Mænd har haft store Mødre, siger Ordsproget. Hvilken Gerning af Mand eller Kvinde kan i vidtrækkende Betydning sammenlignes med Jomfru Mariæ? Hvor mange Kvinder har hendes Minde ikke trøstet? Hvor mange Kvinder har hun ikke højnet som Moderkærlighedens Ideal, hvor megen Raahed har hun ikke afdæmpet, hvor mange Taarer har hun ikke aftørret, hvor meget har hun ikke bidraget til at hæve Kvinderne op af Hedenskabets Nedværdigelse mod vore Tidens friere Stilling?

De økonomiske Forhold vil altid direkte og indirekte indvirke paa den sociale Moral. I Tibets fattige Egne har de ført til Polyandri. Til *et* Hjem hører kun *en* Kone, men flere Mænd, da Erhvervsvilkaarene er for elendige til, at *en* Mand kan opretholde et Hjem, saa har Folkets Selvopholdelsesdrift ført til en Leveform, hvorunder det bliver muligt at leve og fortsætte Befolkningens Liv. I Østerlands rige Egne er det Polygami, der blomstrer. Socialisten Bebel drømmer i sin Bog „Die Frau und der Socialismus” om en økonomisk Guldalder, hvor Kvindernes sociale Selvstændighed skal tillade dem kun at faa Elskovsbørn, hvad der for ham nødvendiggør Ægteskabets Ophævelse som Institution.

Enhver kan nu fantasere over dette Emne, som han vil. Menneskene vil dog, trods alle Forandringer i de ydre Forhold, blive de samme. Driftsliv og Egoisme kan mildnes, men ikke udryddes, og af de to Køn vil Kvinderne tabe mest under Driftslivets Anarki.

Imidlertid mener jeg ikke, at alt er, som det skal og bør være; der er mange Baand, som strammer uden at være nødvendige, ja som er skadelige, de maa løses. Menneskeheden falder altid fra en Yderlighed i den modsatte; det er Bevis paa en vis Sundhed, at den ene Yderlighed fremkalder den anden. Efter den katolske Kirkes Afholdenheds Krav kom den lutherske Reformation, der gjorde Frugtbarheden til en religiøs Pligt. Og da dette brutaliserede Samfundet, saa opfandt man det æstetiske Kvindeideal, der kulminerede som „Blomsten i Nord”. Mod denne forlorne Overjordiskhed protesterer nu Kvindeemancipationen i den protestantiske Verden og med Rette.

Staar man med en Flok Børn, saa bliver Spørgsmaalet paatrængende, og den teoretiske Afgørelse umulig for en. Man vil hurtigt erfare, hvor forskellige de er i Anlæg og Tilbøjeligheder, og skal de som Individuer komme til deres Ret, da gælder det om ikke efter en Yndlingsteori at skære dem alle over én Kam. At opdrage Dreng og Piger ens forekommer mig at være det værste Eksempel paa Prokrustessystemet; men selv Pigerne, ja jeg kunde fristes til at sige, den daarligste Skole er den bedste for dem, fordi der er mindst af Systemet, Kineseriet. —

Jeg har andet Steds godtgjort, at næppe en Trediedel af de unge Piger i Danmark kan vente at blive forsørgede ved Ægteskab. Jeg siger ikke, at de ikke kan vente at blive gift, nej *forsørgede* ved Ægteskabet. Det bliver altsaa en Pligt for Forældre at sikre deres Døtre Muligheden af at kunne ernære sig selv, da to af tre vil faa Brug derfor, og man har ikke Lov til at lukke Øjnene for denne Kendsgerning; men hvorledes skal dette Problem løses uden at modvirke de moderlige Instinkter og uden at hæmme Udviklingen af de Dyder, som er nødvendige for dem, hvis det skulde falde i deres Lod at faa den Opgave at stifte Hjem. Vi maa jo endnu gaa ud fra, at der inden for en uoverskuelig Fremtid vil blive stiftet Hjem, og vi maa da være visse paa, at disse Hjems Lykke og Værdi i en væsentlig Grad vil afhænge af Mødrenes Evne og Vilje til at skabe og opretholde et Hjem; ja, Spørgsmaalet om, hvorvidt Kvinden kan blive forsørget, det er: finde et Erhvervsomraade som Ægtefælle, beror paa hendes Dygtighed i at løse de Opgaver, som her ligger for. Ja, det hele Samfunds Fremtidsvelværd vil bero paa dem, der skal opdrage de kommende Slægter.

For Flertallet af Pigebørn vil Drømmen om Lykke i den gamle Skikkelse vaagne en Dag, trods alt, og jeg vil ønske, at det ikke maa komme dertil, at det kun er de

uintelligente, de mindre begavede, som vil bevare Evnen til at drømme denne Drøm og dermed de Egenskaber, som gør dem attraaværdige for den anden Part. Det vilde blive en sørgelig Slægt, om det kun blev Pjankerne, der drømte om at blive Hustruer og Mødre.

Hvis man skulde tage Sagen, som man gør med Drengene, maatte man sætte alt det specielt kvindelige til Side. For at skabe en Erhverver, tages der Sigte herpaa fra Vuggen, Legetøj vælges med Hensyn derpaa. Mange fine Skud paa hans aandelige Væsen maa brutalt bortskæres, for at Væksten kan ledes i den for Erhvervslivet nødvendige Retning. Kvinderne har hidtil været opdragte som en privilegeret Klasse. Medens Drengene er bleven behandlede som Træerne i en forstmæssig dreven Skov, saa har Pigerne faaet Lov til at vokse som Blomster i en Liebhabers Have. Hvorledes vil det være muligt at omforme Pigernes Opdragelse til en Skole for Erhvervslivet, uden at det gaar ud over Skønheden? I de Samfundsklasser, som her er Tale om, vil de unge Piger, som hidtil, blive opdragte i deres Hjem, og den Luft, som der er, vil de indaande. De vil trods alle Theorier blive paavirkede af Kendsgerningernes Logik, og kun et Mindretal vil tage Kampen for Erhvervet op med mandig Energi.

Men for dette Mindretal gælder det om ikke at gribe fejl. Det gælder om at søge de Virksomheder, som ligger for Kvinder, de, hvortil de medbringe Evner, som giver dem Mulighed for at konkurrere. Det er ikke ved fysisk Styrke, de kan vente at naa Maalet; men derimod overalt, hvor Smag, Fingerfærdighed, Arrangementstalent udkræves, og dernæst overalt, hvor der stilles Krav til en dybere, personlig Indsats; i saadanne Arbejder vil Kvinden med sin Sans for de smaa Ting, sin mere udviklede Taalmodighed let kunne konkurrere med Manden, og kunne gøre det uden at miste noget af sit Væsens værdifulde Egenskaber.

Den gammeldags Opdragelse havde store Fortrin for den, som nu praktiseres. Af huslige Mødre lærte Døtrene Husvæsen med alt, hvad dertil hørte den Gang. Tiden har imidlertid gjort meget af dette overflødig, og der er derfor nu Brug for langt færre Hænder til Husvæsenets Førelse. Nu løbes der ganske vist i alt for høj Grad an paa, at en højere Pigeskoles Undervisning, lidt Musik og Æstetik, lidt Madlavning og Haandarbejde skal klare Sagen, naar der kun er Kærlighed.

Det sidste er overmaade rart; men det gør ikke en dygtig Husmoder i en Haandevending af en, som intet har lært til Gavns og aldrig har faaet sine Evner

prøvede og øvede. Heller ikke alle Kvinder har Anlæg for Husvæsen. Jeg mener nu, at der vilde vindes meget ved, at alle de unge Piger, som ikke havde udprægede Anlæg for og Lyst til Husvæsen, lærte et eller andet Haandværk eller Arbejde, blot de lærte det ordentligt og grundigt. Det at have lært en Ting til Gavns, det giver Respekt for Arbejdet, noget, saa mange Kvinder savner, og det giver bedre Betingelser for at sætte sig ind i og ordne den rent tekniske Side af Husvæsnet. En dygtig Arbejderske vil med lige Evner have langt bedre Betingelser for at styre et Hus end en af de dannede Sirplanter, hvis Hjerne og Hænder aldrig har gennemgaaet nogen Training. Ægteskabet vil vinde ved en arbejdsvant Husmoder, og Manden vil vinde ved at faa en Hustru, som har Respekt for Arbejde og økonomisk Begreb. Men Kvinden skal ikke stræbe at blive som Manden, heller ikke paa dette Omraade. For ham er Arbejdet alt for ofte kun et Middel, kun en Forretning, hvorfra han iler til sit Hjem, som Maalet, og her sidder Kvinderne og har siddet siden Verdens Skabelse, saa det vilde være en unødigt Omvej, hvis det da ikke skulde være for igennem Arbejdet, ligesom Manden, at komme til at længes efter Hjemmets Hygge og stille Glæder.

Den Miskredit, hvori den Gerning at styre et Hus er kommet, er ganske urimelig. Hvis man ret forstod Værdien af en dygtig Husmoders Opgave, da maatte denne kunne friste de mest Intelligente; men det Moment af etisk Alvor, som kræves, afskrækker her, som ved saa mange andre Opgaver, som man saa skyder fra sig, idet man beroliger sig selv ved at opstille nogle indbildte højere Hensyn til sin Personligheds Udvikling. At dette for det meste er Selvbedrag, vilde ved nærmere Undersøgelse vise sig. —

Jeg kender en Kvinde, som er rigt kunstnerisk begavet, og som har valgt at lade sine Evner komme Hjemmet til gode frem for at sætte dem ind paa kunstnerisk Produktion ud ad. Hun har taget Husvæsnet op som en Opgave, hvori hun finder Anvendelse for sin Virketrang, Brug for sin Dygtighed, sin Smag, sin Kunstsans og sin Lyst til at være noget for andre. Det er en Fornøjelse at se hendes Hus og tale med hende om Husvæsen, det er en glædelig Overraskelse at se hendes Borddækning altid varieret med Smag og Opfindsomhed. Hun har flinke Børn, som elsker og beundrer hende, et gæstfrit Hjem, aabent for mange. Jeg spørger Dem, hvormange Mænd kan efter deres ofte brydsomme Gerning hvile ud i den Bevidsthed, at de har røgtet et Kald i samme dybe Forstand, som en saadan Husmoder?

Hvad Værd har det allermeste af Mændenes Arbejde ud over det at skaffe dem

Betingelserne for at kunne leve? det [sic] er kun nødvendige Anstrængelser for at gøre et Liv muligt. Livet begynder for dem først der, hvor de gaar ind ad Hjemmets Dør. Men Kvindernes Gerning som Hustru og Moder, den er selve Livet.

Den bekendte Sætning, *Kærligheden er kun et Moment i Mandens Liv, men i Kvindernes er det den hele Historie*, vil jeg helst forstaa i denne Sammensætning.

Jeg véd selvfølgelig godt, at en Hustrus Liv har sine store smertelige Bryderier; men mon Mandens mangler Smerter, Ydmygelser, Skuffelser og Bitterhed. Det, jeg vil fremhæve, er den uhyre Overlegenhed i etisk Værd, som Kvindernes Arbejde i Hjemmet har i Modsætning til Mændenes Erhvervsvirksomhed. Hvad sjælelig Vækst er der vel i at formere sin Kundekreds paa andres Bekostning, naar det, som i de allerfleste Tilfælde, er aldeles ligegyldigt for Almenheden, om man har en Kunde eller ej. Hvad Glæde er der ved at være den trehundrede Urtekræmmer, hvor tohundrede var mere end nok. En saadan nedtrykkende Følelse af Overflødighed har en Moder aldrig, hun er sit Hjems Skæbne, intet er her ligegyldigt, hverken for hende selv eller for Almenheden. Allermindst er hun selv overflødig. Thi Kvinden er Livet i Huset.

Men Plads for Undtagelserne. Hvor særegne Evner og særegen Trang aabenbarer sig, der maa og bør den finde Vejledning, Understøttelse og frem for alt Frihed til at røre sig, til at gøre Erfaringer. Derfor er jeg en Fjende af alle formelle Hindringer i Love og Institutioner, som kan virke til at skabe Martyrier, til at hidse Indbildningskraften, til at friste Eva, som alle Tider har havt en sær Lyst til alt, som var forbudt.

Der er mangfoldige Omraader, hvorpaa Kvinderne i Erhvervslivet vil have Fortrin for Mændene, Fortrin, som de for deres egen og for det heles Skyld bør udnytte. Detailhandelen f. Eks. ligger langt bedre for Kvinder end for Mænd. Det er et Arbejde, som slet ikke passer for Mænd, og det er kun daarlige kvindelige Tilbøjeligheder, som tvinge en stor Del af Detailhandlerne til at holde mandlige Ekspedienter. Kvinderne vil nødigt handle med Kvinder, de nærer et forfængeligt Haab om bedre at kunne bedaare de mandlige Ekspedienter til at give dem billigt Køb. At dette er en Illusion og en af dem, som Kvinderne bør gøre sig klar, er ikke blot værdiløs, men skadelig, derom kan vi vel blive enige. Man har forbudt Kvinderne at søge Erhverv som Opvartere. Jeg tror det var nødvendigt med de raa Sæder i København, men det er

beklageligt, at det har været nødvendigt, det er dog anderledes hyggeligt at blive betjent af en netklædt Kvinde, end af de kjoleklædte mandlige Opvartere. Men til Gengæld burde Kvinderne fordre kvindelig Betjening, overalt, hvor der handles med Kvindebeklædningsgenstande. Her er et stort Omraade for kvindeligt Erhverv at erobre.

Saaledes er der mange Omraader, hvor Kvinder kunde og burde fortrænge Mænd, og hvor de vilde kunne gøre god Fyldest. I en Mængde Virksomheder, hvor der tilberedes og forhandles Levnetsmidler, gælder det samme.

At Lærergerningen i Børneskolen særligt ligger for Kvinder, er jo nu almindeligt anerkendt, og saaledes ogsaa Sygeplejen gennem alle dens Grader. Det, som det kommer an paa for de mere udviklede Kvinder, naar de søge et Erhverv, det er at finde et, hvori den latente Moderfølelse kan frigøres, det maa være et Arbejde, ved hvilket de ikke blot finder Næring for Legemet, men ogsaa for Sjælen, thi Flertallet af de Erhvervssøgende vil være udelukket fra i et Hjem at kunne finde det, som de ikke finder i Arbejdet, saaledes som Mændene kan det. Det vil vel heller ikke forme sig saaledes selv for dem, som maatte have et Hjem, thi Manden kan ikke være det for de arbejdende Kvinder, som Kvinder kan være for de arbejdende Mænd i Hjemmet.

Naar jeg ønsker Kvinderne Adgang til direkte Deltagelse i det offentlige Liv, baade det politiske og kommunale, saa er det netop, fordi jeg savner den Side af det menneskelige, det moderlige i disse Forsamlinger, og som jeg tror til Skade for det heles Vel har været holdt ude. Men det er ikke, fordi jeg tror, at der i og for sig trænges til en Forøgelse til det dobbelte af Vælgermassen, eller at det skulde bringe større Lykke for de lidende, om vi fik fyldt Forsamlingerne med Amasonerne, der lod haant om Moderfølelsen og Moderpligterne.

Vi bygger for Tiden et nyt Raadhus i København. Blandt Konkurrencearbejderne til dette Raadhus Udsmykning har Fru Slot-Møller indsendt et, som er bestemt til Anbringelse over Hovedindgangen. Dette Arbejde har vundet Bifald, og der er Rimelighed for, at det vil blive antaget. Det forestiller Københavns Byting i gamle Dage og bærer Indskriften:

„Saa By, som Borger”.

Maatte Kvinder ret snart vandre som Borgerrepræsentanter gennem denne Dør.

Under dette Valgsprog vil de bidrage til at give Byen sit Præg,, og lad os tage det som et godt Varsel, at det er en Kvinde, som har foreslaaet det. Saa lad mig slutte med Digterens Ord:

„Ingen Døgnetts Flaner, rendt fra Bog og Naal;
fromme, stærke Kvinder, det er Danmarks Maal.”

Kilde

kvinfo.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Foredrag, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jacob-marstrands-tale-ved-dansk-kvindesamfunds-faellesmode>